

“Agur !!” “San Sebastian eta Zubillaga´tar Jose Mari” (Latxaga)

Latxaga eta Olazar´tar Martin nire ardurean bat eginda egon ziran ezkerro, ez eben balio ezerren aitzakirik, nik Euskeraz idazten enekiala ezer-be esaten neutsienean.

Batak: “Konturatu-adi, Euskeraz idazten dozun itz-bakotzarekin, Euskalerrriaren etorkizunerako, aurrerakuntza aundia dala !”. Eta Martiñeri be bardin esan da, onek: “Ori konponduko dogu, zuk idatzi bai ! eta nik zuzenduta “ZER” aldizkarian argitaratuko doguz”.

1.987n. urtea ezkerro

EUSKERAZAINTZA´ren sortzaillea ta kidekoa izan bazan be, nik 1.992´an ezagutu neban Latxaga, Aita Santi Onaindia´gaz batera, Donostia´n egin zan EUSKERAZAINTZA´ren batzar eta itzaldi batera joanda.

Aita Santi, 1.996´an Otsaila´ren 11´n il zanetik aurrera eta Deba´ko batzarretan aurkitzen giñanean, beti alegintzen zan nik ararte egiten nebazan gaztelerazko idaz-lanak alboratu negizan eta Euskeraz asi.

Ortik aurrera, aukera ederrak euki nebazan LATXAGA sakontasunean ezagutzeko eta adiskidetasunean mamitzeko (intimar en la amistad).

Berak, ulergaitz´eko (complicado) gaixotasuna euki arren, ez zan sekula kikildu edo bildurti agertu, ausartasun andiz beti aurrera egin eban guztiz nekatu arte.

Nafarroa´ren Euskerazko arazoa izan zan bere buruko-min aundienetariko bat eta nigaz beintzat Lizarra´n euki eben etxean irten-tokitik asi-ta, eten barik ibili giñan: Zangotza eta Irunberriko ikastoletatik, Ueska, Jaka, Lodosa, Andosilla, Los-Arkos, Yebra de Basa (Aragoi), Martzilla, Zaragaztelu (Carcastillo), Agilar, Aralar´ko San Migel, Montjardin, Gares, Lizarra, Iruña eta abar, benetako azter-lanean arakutzen.

Toki guztietan euki ebazan ezagunak eta ainbat galdera egiten eutsoen, gero bere liburuetan eta Diario de Navarra´n idaz-lanak argitaratzeko.

Nafarroa, 1.521´an guztiz menderatuta geratu zan arrezkerotik, beti egon da menperatzaille edo-ta Euskal-usaiña daukan gauza guztien aurkakoak diranen kontrolpean.

Berak niri, jarrera ori egiztatzeko eta Nafarroan ata-guzti Euskereak indarra eta

asko irakurten zala erakutsi naian, gertaldi (anécdota) bigaz ziurpetu eustan:

Bata: Lizarra'ra joateko, sarri, Lizarraga'ko mendiketatik joaten giñalako eta ura edaten iturri bakar ta ederra dagon lekuan geratuta, beti aurkintzen gintzazan dagozan zakarrontzi biekaz gaiñezka dirala eta zabor beterik iturri ingurua. Argazkiak atara eta idaz-lan baten Diario de Navarra'n argituta, zakarrontzi areik eta iturri ingurua, sekula ez dira loi agertu gaurko egunerarte.

Bestea: Monjardin'era joanda, an dagoan bas-eleiza eta daukan edestia niri erakutsi naian, zain egoan eta Euskeraz ezertxo-be ezekien andra arduradunari baimena eskatuta, Jose Mari'k niri, daukan edestiaren irakaskizun ederra emonda gero, berak Lizarran euken etxera joan giñan bazkaltzera, eta nik bazkaria gertuten ibili nintzan bitartean, bera idazten asi zan, bere eritiz zer egin bear zan, goiko mendiaren gailurrian geratzen diran edestian garrantzi andia daukien gazteluko ormazarren ondakiñakin, baselizan egin bear ziran konponketak aurrerantzean be edertasun guztiagaz iraun dagian eta noren ardurapean egon bear zanagaz, Diario de Navarra'n argitaratzeko.

Andik illa bi inguru joan gintzazan barriro eta giltza andra zaiñari eskatzen joan gintzazanean, berak auxe esan eutson. Oiga señor cura: "Nosotros somos quien! para cuidar de esto".

Nondik jakin eban andra arek...., Jose Mari zala, Euskeraz idatzi eban idaz-lan ura ?.

Bazkaltzen eta egunaren gertakizunak adierazten gabizela, Jose Mari'k esan eustan: "Ikusten dok !. Ori da guk egin bear doguna. Napar-abertzaleak etxeko gauzakin arduratu daitezcan

eta Nortasunezko askatasunaren bideak argituz, mendeko kontrolpetik urten dagian". (Ainbat-dagoz, oneik baiño askoz gogorragoak diranak)

Bere bigarren guraririk biziena Errioxa Euskalduntzea izan zan, Kalagorri, Ojakastro, Logroño'n Laminiturriko taldearekin, Barea'tik eta abar, nigaz ainbeste ibilita. Beti esaten eban Errioxa Euskal usaiñ-osoak daukala.

Ostera baten, Logroño'ko ikastetxe-Nagusira joan giñan, Laminiturriko taldearen Perujo'tar Jose Mari eta Martinez de Kubero'tar Martin'egaz alkar-izketa bat eukiteko.

Gazte auek, euren Euskal-ardura andian ainbeste galdetu, edestian arakatu eta euren lur-inguruak aurrez-aurre zutik begira ta azterkatu ondoren, guri, galde-ziur bi-oneik aurkeztu euskuezan.

Lenengoa: "Eurak ez zirala Errioxa'tarrak, Naparrak baizik". Eta bigarrena: "Euren lurraldeko toki-izen edo deitura guztia Euskerazkoa zalako, nai-ta nai-ez arbasoen senidetasun eta sendimen etorkizunetik eurak Euskaldunak zira-

la eta Logroño'ko Ikastetxe-Nagusian bederatzi-kide osotzen eben Laminiturri taldearen asmoa, Euskeraz ikastea zala gero zabaltzeko, politika'ko arloetan sartu-gabe".

Jose Mari'k (Latxaga) niri: "Ikusten dok...., EUSKALERRIA'ren semeak zelako lana daukagun gure aurrean Euskal-Nortasuna berrezkuratzeko ?".

Irakastaldi ederrak euki nebazan Jose Mari bidez eta benetan eskertu neutsezan bizi izan bitartean. Baiña a-ta guzti, Euskalerrria bezela, zor andikoa naz berarekin eta bere bidez EUSKALERRIA'gaz zetan ezanik-gabe.

JAKINGARRIAK:

San Sebastian eta Zubillaga'tar Jose Mari (LATXAGA), 1.933'an Orrilla'ren (Maiatza) 21'ean Donostia'ko Aldakonea'n dagoan "LATXAGA" baserrian jaio zan. (Ortik datorko izen ordea).

Lenengo ikasketak Donostia'n Josulagunaren San Ignazio ikastetxean egin ebazan eta 1.949n. urtean batxillerra amaitu ebanean, 17 urtekin Gasteiz'ko Apaiz-gaitegira (seminario) joan zan eta an egon zan 1.955n. urtera arte. Andik, Paris'en Issy Les Molinaux'en dagoan Saint Sulpice apaizgaitegira joan zan ikasketak jarraitzeko.

1.958'an Paris'eko Notre Dame'n egin zan abade.

Mon Martre'ko eleizan, San Inazio ta San Frazizko'k, JESUS'eri eskeiñ-itzak (votos) egin ebezan otoiz-tokian (capilla) emon eban bere lenengo Meza.

Zortzi egun beranduago, Donostia'ko San Inazio parrokian emon eban Meza Tamayo'tar Alfredo Josulaguna sermolarari zala eta onek Euskerarik ezekian lez, gabeko ordu biak arte egon ziran, esan bearrak Euskeraz egokitzeke.

Paris'eko Saint Seberin parrokian (liturgia arloan arreta andikoa dana) laguntza-lana egiten ebala, Goi-Maillako ikasketak egin ebazan eta Teologia'ko Dotoretza egiteko aleman-izkuntza jakin bear ebalako, Alemania'ko Freiburg'eko koloni batera

joan zan aolku-emaille (monitor) eta aleman ikasturte bat egiten egoala bereala gaisotu zan 40º sukar eta 140 kopuruzko jakildurarekin (sedimentación), iñork ez ebana jakin zerenik izango zana.

Alemania'ko Freiburg'en dagoan Zahan-Kiefer-Klinik'era eroan eban.

An, goiko masailaren kutsadura gaitza igarri eutsen eta sei ebaketa egin ondoren, Euskalerrira, Donostia'ko etxera biurtu zan, ebaketaren zauri orreik orbaintzeko (cicatrizar) eta Freiburg'eko gaisotegira osterabe joan bear izan eban, zazpigarreneko ebakuntzan, masaillean plastikoz'ko protesi-bat ipini dagion.

Donostia'n Anoetan dagon ume-ezindua- ren (niños lisiados) San Juan de Dios gaxo-etxera joan zan, lau urtetan auzuneko erretorea izan-da.

Ondorengo bost urtetan, OREXA'ko abade arduradun lez egonda, baserrietako nekazariari, ereiteko lurrak antolatu eutsezan, landara-motak lur-egokienetan erain dagiezan, fruitu ugari ta ederragoak artzeko.

Bearrezkoa zan argi-indarra be eroan eutsen eta bere abadetzazko artzain-jarduera egiten eban bitartean, emen idatzi ebazan liburu asko. Adibidez: "Euskal Arrobia, Aralar'ko San Migel, Jaka Oiñez, Kukula'ko Donemilian (San Millan de la Cogolla), Oresa'ko Etxaguntza" (El Mayorazgo de Oreja) eta abar.

Beren ostetik, ez zan abaderik joan OREXA'ra.

1.972'an, Paris'era joan zan, Institutuko Katoliko'n Teolojia (1.976) ta Goi-Maillako Eskolan Giza-Iztia'ren (Antrpologia) (1.979) Irakasle-Mail edo dotoretzak amaitzeko, eta JAUNGOIKO ta GIZA arloetan mixutasuna euki eban lez, beste biekaz osotzeko Izkel-Izkuntzaren (Lingüística) gabetasunean aurkintzen zan, eta lortu eban Mauricio Mohlo'rekin berba egitea Izkel-Izkuntza bideratzeko, 1.983'an Sorbona'ko Ikatetxe-Nagusian egin ebana.

Emen esan bear da, jakintsuen aukeran egon zan iru illabeteko Ingeles-ikastaro bat egin eta ikastea lortu ebala.

Mauricio Mohlo ele-jakitun aipatuaren laguntzagaz Laterri-Batuetara joan zan, eta parroki batzuetan egonda gero,

Nueva Yor'en, Manhattan'eko Notre-Dame eleizara joan zan laguntzaille lez, guztiz amalau urte eginda.

Laterri-Batuetan, España-giroko arduradun izan zan eta aukera izan eban Giza-Izti (antropologia) eta Teologo-lez lanak egiteko.

Mexiko'ko Juarez Uria'n, mixiolari-lana egin eban eta bere Donosti'ra biurtu bear izan eban osasunaren arazoak zirala-ta A-ta guzti Euskera'ren alde idazten eta lanean jarraitu eban eten gabe.

Izkuntz ezberdiñetan idatzi ebazan liburuak -ez dira itzulpenak, berak idatzitako idazki jatorrak baiño-, (batez be Euskeraz, frantzeraz, gazteleraz eta englanderaz idatzi dau). Baiña Yor Barri'n egoala "kop-to"en izkuntza be ikasi bear izan eban,

izkuntza orretan bakarrik idatzita egoan Maria Magdalena deunaren bizitza itzuli nai izan ebalako.

Berak idatzitako liburuak, bera egon dan lekuetako Ikastetxe Nagusi batzutan dagoz banatuta (Frantzia'n, Laterri Batuetan, Mexiko'n, Salamanka'n eta abar).

Norberaren eritxia agertzeko, sasoi ona ez zan aldi baten eta berak apaiz-ikastaroan euki ebazan arazoakaz kezkatuta egoalako, idazpuru au daroan liburuak idatzi eban: "Seminarioetan eziketa-lana egiteko bideak (1.964)".

Egin ebazan goi-maillako gauza guzti oneik ikusita gero, iñork ezilei esan, adimendu andi baten jabea ez zala izan.

EUSKERAZ ARGITARATU DAUZAN LANEN ARTEAN ONEIK DIRA GARRANTZITSUENAK:

- Aralarko San Migel (1.973)
- Naparroa Euskal Arrobia (1.973). Maurizio Mohlo'k liburu au irakurri ondoren, tresna biurtuko zan, Jose Mari'k, Sorbona'n izkel-jakintzazko (lingüística) ikasgaian asteko.
- Errioxako San Millan (1.974)
- Oresa Abenda (Etnogragia) aldetik (1.975)
- Jaka'ra Oiñez Naparroan Zear (1.976)
- Arkaitzetako Bisigotiko Baselisak Araba'n (1.976). Euskeraz, Gazteleraz eta Frantzezez argitaratuta dagoena.
- Euskalerriko Sinodua (Eleiz-Batzarra) (1.984)
- Euskal Sena (1.999) liburuan, gure erriaren izaerea aztertzen alegintzen da, eta orretarako, bide bi artzen dauz. Lenengoa: aldizkarietan, liburuetan eta abar agertu diranen bidea. Eta bigarrena: Donostia'n, erritarren agotik batu ebezanak.
- 1.960n. urte-inguruan asi eta gaur arte Euskeraz argitaratu dauzanak, 400 idaz-lan dira (Diaro de Navarra'n, -emen laguntzaille izan zan 1.971n. urtean asita euskerazko orri-an, 2.002n. urtera arte), eta beste aldizkari Euskaldun batzutan, esaterako Zeruko Argia, El Diario Vasco, Goiz Argi, Zer, Euskerazaintza'ren aldizkarian eta abar.

Ikusten dan lez, bizitza JAUNGOIKOA eta EUSKALERRIA'ri benetan eskaiñi dautson eta txapela kendu bear dan gizon baten aurrean gagoz, benetako maitasunean euki dabezelako biak. Batari, ziñ-eskeiñita eta besteari bere biotz osoa emonda JAINKOA'ren LEGE-bidez.

Bere abadetzazko ardura, azkeneko ordurarte zaindu eban. Bagilla'ren (Ekainilla) 28'an, Zornotzan dagoan Larrea'ko Karmeldar lekaidetxean, Euskerazaintza'ren batzarra egin ondoren eta eleizan bere berrogeitamar urte apaiz-lez JAINKOA'ri eskertzeko Martin'ek emon eban Meza Santuan, nai-ta ezinezko egoera larrian egon, an euki gendu meza-laguntzaille lez jantzita.

An egon ziran be, nekearen errukirik-gabe, bere bizitzan ainbeste lagundu dautsoen arreba biak Maritxu ta Isabel.

Eta Euskerei buruz, Euskera-zaintza'ren urrengo aldizkariaren izango dan idazlanak antolatzen egoala, 2.008'an Abendua'ren bost'ean, arratsaldeko ordu-biak zirala, il jakun.

Ondore, Zorroaga'ko tanatoriora eroan eben eta an egon zan, ainbeste lagun eta ezagun ikusi dagian, Lizarra'n berak erosita euki eben arrillobian 2.008'ko Abendua'ren 8'an goizeko amaiketari illobiratu arte.

Bere obiratzeko apaiz-otoitzak, Elezgarai ta Elizondo'tar Imanol Donostia'ko Gotzaiña'ren ordezkioak egin ebazan eta bertso onegaz agurtu eban:

Apaiz jakintsua ta
Eleiz maitalea,
Euskal kultura eta
Euskera zalea.
Ebanjelio bizitzan
Maisu-ikaslea,
Munduan zear erein
Fedearen alea,
Aita-etxean izan,
Bizitza ohea.

2.008'An abendua'ren 8'an

Eleizkizun eder bi egin eutsoezan JAINKOA'ri beren arimagaitik eskatuz, bata: 2.008'an Abendua'ren 12'an Donosti'ko Artzain-Onaren Eleiz-Nagusian Uriarte'tar Juan Mari Gotzaiak meza emon ebana. Eta bestea: 2.008'an Abendua'ren 15'ean Jose Mari'k maitasun aundian euki eban Estibalitz'eko Andra Mari lekaidetxean.

Zer geiago esan leike, Euskal apaiz-gizon ospagarri onen gaitik ?. Asko, eta geroago agertuko diranak zalantzarik gabe. Baiña batez-be:

**Euskalerriak, zor andiak daukazela bere
apaiz- seme abertzaleakaz, eta batez-be
San Sebastian ta Zubillaga´tar Jose mari
“Latxaga”rekin.**

–“Egun andirarte” –

Atutxa´Tar Paul
Zornotzan 2.009´an Urtarrilla´ren 13´an

